Valiokunnan mietintö TyVM 6/2017 vp─ HE 51/2017 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden alueellista tarjoamista ja työelämäkokeilua koskevasta kokeilusta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden alueellista tarjoamista ja työelämäkokeilua koskevasta kokeilusta (HE 51/2017 vp): Asia on saapunut työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:
- perustuslakivaliokunta PeVL 24/2017 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- erityisasiantuntija Hanna Liski-Wallentowitz, työ- ja elinkeinoministeriö
- neuvotteleva virkamies Marjaana Maisonlahti, sosiaali- ja terveysministeriö
- hallitussihteeri Susanna Rahkonen, sosiaali- ja terveysministeriö
- johtaja Riku Immonen, Pirkanmaan TE-toimisto
- johtava ekonomisti Kari Hämäläinen, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
- työllisyyden hoidon päällikkö Juha Laine, Porin kaupunki
- työllisyyspalveluiden johtaja Timo Saari, Vantaan kaupunki
- sosiaalijohtaja Eeva Seppänen, Tuusniemen kunta
- kehittämispäällikkö Erja Lindberg, Suomen Kuntaliitto
- asiantuntija Mikko Räsänen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- pääekonomisti Jussi Ahokas, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
- ekonomisti Tytti Naukkarinen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- työmarkkina-asioiden päällikkö Harri Hellstén, Suomen Yrittäjät ry
- hallituksen jäsen Eija Tuohimaa, Työttömien Keskusjärjestö ry
- toiminnanjohtaja Mari Ahonen-Walker, Valtakunnallinen työpajayhdistys ry
- VTL, YTT, työllisyyskokeilujen selvityshenkilö Maria Kaisa Aula
- oikeustieteen tohtori Jaana Paanetoja

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

Valmis
5.0

- projektisuunnittelija Tuija Kautto, Kohtaamo-hanke
- Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden alueellista tarjoamista ja työelämäkokeilua koskevasta kokeilusta.

Ehdotetun lain mukaan kokeilussa mukana olevat kunnat vastaisivat kokeilualueilla julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamisesta kokeilun asiakaskohderyhmälle. Kunta vastaisi asiakkaan palveluprosessista mukaan lukien asiakkaiden ohjaaminen palveluihin. Asiakkaan palveluprosessista vastaaminen ulottuisi kokeilualueilla myös työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun tarjoamiseen, aktivointisuunnitteluun ja kotouttamiseen. Kokeilualueilla työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annettua lakia, kuntouttavasta työtoiminnasta annettua lakia ja kotoutumisen edistämisestä annettua lakia sovellettaisiin poikkeavasti siten, että työ- ja elinkeinotoimisto ei osallistuisi kohderyhmän osalta monialaisen yhteispalvelun toimeenpanoon eikä aktivointisuunnitelman ja kotoutumissuunnitelman laatimiseen.

Ehdotetun lain tavoitteena on tukea maakuntamalliin siirtymistä pohjustamalla työvoima- ja yrityspalveluiden järjestämisvastuun siirtymistä maakunnille sekä mahdollistamalla työllisyyspalvelujen kehittäminen. Kokeilussa kehitettäisiin työttömille tarjottavia työllistymistä tukevia palveluja ja palvelujen tuottamiseen liittyviä toimintamalleja. Joillakin kokeilualueilla kuntouttava työtoiminta korvattaisiin työllistymistä tukevalla työelämäkokeilulla.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2017 ja se olisi voimassa vuoden 2018 loppuun. Työttömiä työnhakijoita voitaisiin ohjata kunnan asiakkaiksi 30 päivään syyskuuta 2018 asti.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi määräaikaisesta kokeilusta, jossa mukana olevilla kunnilla on vastuu julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen tarjoamisesta lakiehdotuksessa tarkemmin määritellyille työttömille työnhakijoille. Kokeilun tavoitteena on kehittää asiakaslähtöisiä työllistymistä tukevia palveluja ja niiden tuottamiseen liittyviä toimintamalleja erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden alentamiseksi sekä tukea maakuntauudistuksen yhteydessä toteutettavaa työvoima- ja yrityspalvelujen järjestämisvastuun siirtämistä uusille maakunnille vuoden 2019 alusta.

Vaikeimmin työllistyvien työttömien työvoimapalveluiden siirtoa kuntien vastuulle selvitettiin laajapohjaisessa valmisteluryhmässä syksyllä 2015. Ryhmä ehdotti, että palveluiden järjestämisvastuun siirtämistä kunnille kokeillaan joillakin alueilla. Työllisyyspalvelujen kehittämistä nykyistä tehokkaammin työnantajien työllistämiskynnystä sekä työttömien työllistymiskynnystä

alentaviksi kartoitettiin työ- ja elinkeinoministeriön toimeksiannosta alkuvuodesta 2016. Myös työllisyyspalvelujen kehittämiseksi ehdotettiin alueellisia kokeiluja.

Hallitus teki huhtikuun alussa 2016 linjauksen, jonka mukaan julkiset työvoima- ja yrityspalvelut siirretään perustettavien uusien maakuntien järjestämisvastuulle. Tehdyn linjauksen vuoksi ei työvoimapalveluiden siirtoa kunnille eikä työllisyyspalvelujen kehittämistä koskevaa kokeilua katsottu tarkoituksenmukaiseksi toteuttaa ehdotetulla tavalla, vaan kokeilun yhdeksi tavoitteeksi asetettiin pohjustaa työllisyyspalvelujen järjestämisvastuun siirtäminen maakunnille. Valiokunta katsoo, että kokeilu tarjoaa hyödyllisen perustan työllisyyspalveluiden kokonaisvaltaiseksi uudistamiseksi sekä valmistautumiseksi uuteen hallinnolliseen toimintaympäristöön vuoden 2019 jälkeen. Valiokunta kannattaa kokeilun aloittamista ja puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Kokeilun valmistelut kunnissa ovat saadun selvityksen mukaan edenneet pitkälle, ja kokeilualueet ovat valmiita aloittamaan kokeilun pikaisesti lakiehdotuksen hyväksymisen jälkeen. Kokeilun on tarkoitus kestää vuoden 2018 loppuun. Ehdotettu kokeiluaika on lyhyt, mitä valiokunta pitää sekä kokeilulle asetettujen tavoitteiden saavuttamiselle että kokeilun vaikuttavuuden arvioinnille ongelmallisena. Valiokunta huomauttaa, että maakuntauudistuksen täysimääräinen toteutuminen vie vuosia ja edellyttää pitkää siirtymäkautta. Siirtymäkauden aikana tarvitaan kokeilusta saatavia kokemuksia ja näkemyksiä erityisesti kuntien ja maakuntien välisen yhteistyön kehittämiseksi. Valiokunta ehdottaa, että työ- ja elinkeinoministeriö vielä harkitsee kokeilukauden jatkamista vuoden 2020 loppuun saakka.

Asiakaslähtöinen palvelu

Nykyinen työllisyyspalveluiden kokonaisuus on hajanainen. Erilaiset säännökset ja eri toimijoiden erilaiset toimintatavat hankaloittavat palveluiden yhteensovittamista sekä asiakkaan tarpeisiin vastaamista. Asiakastiedon siirtymisessä on viiveitä, eikä työtön saa ajoissa henkilökohtaista neuvontaa ja laadukasta tilanteensa arviointia.

Ehdotetun kokeilun tavoitteena on kehittää kokonaisvaltaisia asiakaslähtöisiä työllisyyttä edistäviä palveluja. Kokeilualueilla kunnalla on kokonaisvastuu lakiehdotuksessa määritellyn asiakaskohderyhmän palveluprosessista ja palvelujen tarjoamisvastuu siirtyy työ- ja elinkeinotoimistolta kunnalle. Kokeilujen aikana myös sosiaali- ja terveyspalveluiden muodostama kokonaisuus on yksin kunnan hallinnassa. Kokeiluasetelma tarjoaa valiokunnan mielestä kunnille hyvän mahdollisuuden luoda työttömälle kokonaisvaltaisia hallinnon rajat ylittäviä palvelupolkuja ja edistää siten erityisesti vaikeasti työllistyvien työnhakijoiden työllisyyttä. Valiokunta korostaa kokonaisvaltaista otetta asiakkaan palveluissa. Valiokunta tähdentää, että kokeiluissa hyviksi osoittautuvat toimintatavat tulee ottaa käyttöön tulevissa hallintomalleissa ja toimintarakenteissa.

Valiokunta pitää kokeilun synnyttämää mahdollisuutta työvoima- ja elinkeinohallinnon asiakastietojärjestelmän yhteiskäyttöön hyvänä mahdollisuutena kokeilla myös tietojärjestelmien yhteiskäyttöä.

Työelämäkokeilu

Osalla kokeilualueista kuntouttavan työtoiminnan sijasta työttömälle työnhakijalle järjestetään työelämävalmiuksia kehittävä työelämäkokeilu. Työelämäkokeilun kohderyhmä on siten joillakin alueilla laajempi kuin ehdotetussa laissa määritelty kokeilun varsinainen asiakaskohderyhmä. Työelämäkokeilu on tarkoitettu erityisesti niille työttömille, jotka nykyisin jäävät julkisten työvoimapalvelujen ulkopuolelle sosiaalisten tai terveydellisten ongelmien takia. Kunta voi järjestää työelämäkokeilun itse tai tekemällä sopimuksen sen järjestämisestä muun työnantajan kanssa. Kuntouttavasta työtoiminnasta poiketen työelämäkokeilun saa järjestää myös yrityksessä.

Työelämäkokeilun aikana kunnan tulee järjestää työttömälle työelämävalmiuksia ja työkykyä tukevaa ammatillista tukea ja ohjausta. Kokeilu voidaan järjestää samanaikaisesti esimerkiksi mielenterveys- ja päihdekuntoutuksen kanssa. Tavoitteena on helpottaa asiakkaiden siirtymiä eteenpäin kohti avoimia työmarkkinoita järjestämällä työskentelymahdollisuus aidoissa työympäristöissä työpajojen ja muiden erillisten valmennuskeskusten sijaan.

Valiokunta pitää ehdotettua työelämäkokeilua sen työelämälähtöisyyden vuoksi hyvänä. Valiokunta korostaa, että kokeiluun on liitettävä toimiva ja asiakaslähtöinen palveluohjaus, riittävä muu tuki sekä selkeä asiakkaan oikeuksien määrittely siten, että työttömän työnhakijan oikeudet eivät kokeilun aikana vaarannu. Lisäksi valiokunta korostaa, että työelämäkokeiluun tulee ohjata vain sellaisia työttömiä, joille tämä palvelu on heidän työllistymisensä edistämisen kannalta oikea. Valiokunta tähdentää, että työelämäkokeilulla ei tule korvata esimerkiksi palkkatuettua työtä ja työkokeilua ja että sen motiivina tulee olla työttömän tukeminen eteenpäin työelämäpolulla.

Työelämäkokeilu on kuntouttavan työtoiminnan tapaan työttömän kanssa yhdessä aktivointisuunnitelmassa sovittava työllistymistä edistävä palvelu, jonka ehtojen rikkominen voi johtaa korvauksettomaan määräaikaan. Valiokunta korostaa työttömän mahdollisuutta valita omaan tarpeeseensa soveltuvien palvelujen välillä. Valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena ohjata työelämäkokeiluun ensisijaisesti siihen motivoituneesti suhtautuva asiakas.

Matkakustannusten korvaus

Toisin kuin kuntouttavaan työtoimintaan osallistumisesta, työelämäkokeiluun osallistumisen ajalta ei esityksessä ehdotetun mukaan makseta erillisiä matkakorvauksia. Perustuslakivaliokunta on työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle antamassaan lausunnossa (PeVL 24/2017 vp) katsonut, että esityksessä ei ole esitetty hyväksyttävää perustetta sille, että ihmisiä voitaisiin matkakustannusten korvaamisen osalta asettaa nyt ehdotettavan kokeilulainsäädännön johdosta eri asemaan asuinpaikan perusteella. Perustuslakivaliokunta esittää, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä vain, jos sääntelyä täydennetään säännöksellä oikeudesta matkakustannusten korvaamiseen tai jos ehdotetulle matkakustannusten korvaamatta jättämiselle osoitetaan hyväksyttävä peruste, joka on asiallisessa ja kiinteässä yhteydessä lain tarkoitukseen. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa lakiehdotuksen 19 §:ää muutettavaksi siten, että matkakustannukset korvataan työelämäkokeilun ajalta samoin perustein kuin kuntouttavassa työtoiminnassa.

Kokeilun arviointi

Saadun selvityksen mukaan nyt ehdotettavassa kokeilussa kohderyhmiä tai kokeilun toteutustapaa ei hakeutumisvaiheessa määritelty yksityiskohtaisesti, koska kokeiluun osallistuville haluttiin tarjota mahdollisuus esittää itse erilaisia kokeiluja. Kokeiluun hakeutumisen taustalla vaikutti kuntien halu voida nykyistä paremmin vaikuttaa työttömille tarjottaviin palveluihin, mikä ohjasi kokeilemaan kuntien toimivallan laajentamista.

Valiokunta korostaa kokeilun suunnittelun ja hyvän toteuttamisen tärkeyttä. Hyvä kokeilu kertoo helposti hyödynnettävässä muodossa, miten suuri vaikutus kokeiltavalla toimenpiteellä on arvioinnin kohteeseen. Valiokunta toteaa, että kokeilujen tarkoitus voi olla joko hyvien lopputulosten saavuttaminen tai toimintatapoja koskevan tiedon saaminen. Näitä kahta pyrkimystä on tämän kokeilun yhteydessä vaikeaa erottaa toisistaan.

Valiokunta katsoo, että esityksessä kuvattu koeasetelma ei ehdotetussa muodossa ole kovinkaan hyödyllinen työllisyysvaikutusten tai palveluiden tehostumisen arvioimiseksi. Se ei tarjoa luotettavaa arviota esimerkiksi siitä, kuinka montaa henkilöä kokeilu auttoi työllistymään tai paljonko erilaiset palvelut tehostuivat kokeilun ansiosta. Valiokunta pitää tärkeänä, että kokeilujen huolelliseen suunnitteluun kiinnitetään valtioneuvostossa nykyistä enemmän huomiota.

Valiokunta pitää hyvänä, että valtioneuvosto on käynnistänyt kokeilujen vaikutusten arviointia varten erillisen tutkimushankkeen (ns. TEAS-tutkimus), joka tuottaa tietoa kokeilusta ja sen vaikutuksista. Tutkimus toteutetaan kehittävänä arviointina, ja sen tulokset ovat käytettävissä jo kokeilun aikana.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

2 §. Kokeilualueet. 25 §. Kansaneläkelaitoksen velvollisuus tietojen oma-aloitteiseen luovuttamiseen. Hallituksen esityksen antamisen jälkeen Rauman kaupunginhallitus on 22.5.2017 päättänyt esittää Rauman jättämistä pois kokeilusta. Tämän johdosta valiokunta ehdottaa, että Rauma poistetaan 2 §:n 5 kohdasta ja 25 §:stä.

3 §. Vastuu julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamisesta työttömille työnhakijoille. Pykälän 5 kohdan mukaan Satakunnan kokeilualueella henkilön kotikunta vastaa julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamisesta niille alle 25-vuotiaille, jotka ovat olleet yhtäjaksoisesti työttöminä työnhakijoina vähintään kuusi kuukautta.

Saadun selvityksen mukaan kokeilu on tarkoitus toteuttaa siten, että kohderyhmänä ovat ne alle 25-vuotiaat, jotka ovat olleet yhtäjaksoisesti työttöminä työnhakijoina vähintään 6 kuukautta ja jotka eivät tänä aikana ole olleet työssä, koulutuksessa tai työllistymistä edistävissä palveluissa.

Valiokunta ehdottaa 5 kohtaa tarkennettavaksi siten, että kohderyhmä käy säännöksen sanamuodosta esityksessä ehdotettua selkeämmin ilmi.

15 §. Työelämäkokeilun järjestäminen. Työelämäkokeilun tarkoituksena on 1 momentin mukaan selvittää ja edistää henkilön työkykyä ja työelämävalmiuksia sekä tukea hänen paluutaan työmarkkinoille. Valiokunta toteaa, että ehdotettu sanamuoto rajaa työelämäkokeilun ulkopuolelle ne, jotka eivät vielä ole ollenkaan olleet työelämässä, ja ehdottaa säännöksen muuttamista siten, että tarkoituksena on tukea henkilön työmarkkinoille pääsyä.

19 §. Toimintaraha ja matkakorvaus työelämäkokeiluun osallistumisesta. Työelämäkokeiluun osallistumisen ajalta ei esityksessä ehdotetun sääntelyn mukaan makseta erillisiä matkakorvauksia, mikä muuttaa työelämäkokeilussa olevien henkilöiden asemaa esityksen mukaan jonkin verran kuntouttavaan työtoimintaan osallistumiseen nähden. Erilaista kohtelua ei hallituksen esityksessä perustella.

Perustuslakivaliokunta katsoo työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle antamassaan lausunnossa (PeVL 24/2017 vp), että hallituksen esityksessä ei ole esitetty perustuslain 6 §:n 2 momentissa edellytettyä hyväksyttävää perustetta sille, että ihmisiä voitaisiin matkakustannusten korvaamisen osalta asettaa nyt ehdotettavan kokeilulainsäädännön johdosta eri asemaan asuinpaikan perusteella. Perustuslakivaliokunta esittää, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä vain, jos sääntelyä täydennetään säännöksellä oikeudesta matkakustannusten korvaamiseen tai jos ehdotetulle matkakustannusten korvaamatta jättämiselle osoitetaan hyväksyttävä peruste, joka on asiallisessa ja kiinteässä yhteydessä lain tarkoitukseen.

Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa pykälän muuttamista siten, että työelämäkokeiluun osallistuvalle korvataan matkakustannukset samoin perustein kuin kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvalle.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan päätösehdotus:

> *Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 51/2017 vp sisältyvän lakiehdotuksen.* ***(Valiokunnan muutosehdotukset)***

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden alueellista tarjoamista ja työelämäkokeilua koskevasta kokeilusta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään määräaikaisesta kokeilusta, jonka aikana kunnat osittain vastaavat julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (916/2012) tarkoitettujen julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamisesta. Lisäksi laissa säädetään työelämäkokeilusta, jota tarjotaan kokeilun aikana kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa (189/2001) tarkoitetun kuntouttavan työtoiminnan korvaavana palveluna.

2 §

Kokeilualueet

Alueet, joilla kokeillaan julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamisvastuun osittaista siirtämistä (*kokeilualue*), ovat:

1) Lapin kokeilualue, johon kuuluvat Kemi, Kemijärvi, Rovaniemi, Sodankylä ja Tornio;

2) Pirkanmaan kokeilualue, johon kuuluvat Kangasala, Lempäälä, Nokia, Orivesi, Pirkkala, Punkalaidun, Sastamala, Tampere, Vesilahti ja Ylöjärvi;

3) Pohjois-Savon kokeilualue, johon kuuluvat Kuopio, Siilinjärvi ja Tuusniemi;

4) Varsinais-Suomen kokeilualue, johon kuuluvat Naantali, Paimio, Raisio ja Turku;

5) Satakunnan kokeilualue, johon kuuluu Pori ~~ja Rauma~~.

Työelämäkokeilua kokeillaan 1 momentin 3 ja 5 kohdassa tarkoitetuilla alueilla.

3 §

Vastuu julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamisesta työttömille työnhakijoille

Henkilön kotikunta vastaa julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamisesta:

1) Lapin kokeilualueella niille yhtäjaksoisesti työttöminä työnhakijoina vähintään 12 kuukautta olleille, jotka eivät mainittuna aikana ole olleet työttömyysturvalain (1290/2002) 1 luvun 5 §:n 1 momentin 15 kohdassa tarkoitetussa työllistymistä edistävässä palvelussa;

2) Pirkanmaan kokeilualueella niille, jotka eivät ole työttömyysturvalain 5 luvun 2 §:n 1 momentissa tai 5 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla oikeutettuja palkansaajan tai yrittäjän ansiopäivärahaan;

3) Varsinais-Suomen kokeilualueella alle 25-vuotiaille sekä niille, jotka ovat olleet yhtäjaksoisesti työttöminä työnhakijoina vähintään 12 kuukautta

4) Pohjois-Savon kokeilualueella niille, jotka ovat työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain (1369/2014) 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuja työttömiä ja joilla on monialaisen yhteispalvelun tarve, sekä niille yhtäjaksoisesti työttöminä työnhakijoina vähintään 12 kuukautta olleille, jotka eivät mainittuna aikana ole olleet työttömyysturvalain 1 luvun 5 §:n 1 momentin 15 kohdassa tarkoitetussa työllistymistä edistävässä palvelussa;

5) Satakunnan kokeilualueella niille alle 25-vuotiaille, jotka ovat olleet yhtäjaksoisesti työttöminä työnhakijoina vähintään kuusi kuukautta ja jotka eivät mainittuna aikana ole olleet työttömyysturvalain 1 luvun 5 §:n 1 momentin 15 kohdassa tarkoitetussa työllistymistä edistävässä pal-

velussa, sekä niille, jotka ovat saaneet työmarkkinatukea työttömyysturvalain 14 luvun 3 a §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla työttömyyden perusteella vähintään 200 päivältä.

Edellä 1 momentissa työttömällä työnhakijalla tarkoitetaan julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua henkilöä, jonka työnhaku on voimassa työ- ja elinkeinotoimistossa mainitun lain 2 luvun 1 ja 2 §:ssä säädetyllä tavalla.

4 §

Ohjaaminen kunnan asiakkaaksi ja asiakkuuden päättyminen

Työ- ja elinkeinotoimisto ohjaa 3 §:n 1 momentissa tarkoitetun työttömän työnhakijan kunnan asiakkaaksi (*kunnan asiakas*).

Kunnan asiakkaaksi ohjatun työnhakijan tämän lain mukainen asiakkuus kunnassa jatkuu sen ajan, kun henkilön työnhaku on voimassa. Kunnan asiakkaan työnhaun voimassaolo lakkaa, jos kunnan asiakas:

1) ilmoittaa kunnalle tai työ- ja elinkeinoviranomaiselle, ettei hän enää halua pitää työnhakuaan voimassa;

2) ei asioi kunnan kanssa tämän antamassa määräajassa ja edellyttämällä tavalla;

3) ei esitä kunnalle tämän antamassa määräajassa julkisen työvoimapalvelun tarjoamisen kannalta tarpeellisia selvityksiä ammatillisesta osaamisestaan, työhistoriastaan, koulutuksestaan ja työkyvystään;

4) ei ilmoita kunnalle työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa sovitussa määräajassa ja sovitulla tavalla, miten hän on toteuttanut suunnitelmaa;

5) ei osallistu työkyvyn tutkimuksiin ja arviointeihin, jotka kunta katsoo tarpeelliseksi hänen palvelutarpeensa selvittämiseksi;

6) ei enää täytä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 2 luvun 2 §:n 1 tai 2 momentissa säädettyjä edellytyksiä ulkomaalaisen rekisteröinnille työnhakijaksi.

Jos kunnan asiakkuus on päättynyt ja henkilö kokeilun kestäessä käynnistää työnhakunsa uudelleen siten kuin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 2 luvun 1 §:ssä säädetään, asiakkuus jatkuu, Pirkanmaan kokeilualuetta lukuun ottamatta, kunnassa, vaikka tämän lain 3 §:n 1 momentissa säädetyt edellytykset eivät täyttyisi. Kunnan asiakkaana ollut henkilö voi käynnistää työnhaun uudelleen myös pyytämällä sitä henkilökohtaisesti kunnalta.

5 §

Palvelutarpeen arviointi ja työllistymissuunnitelman laatiminen

Kunta arvioi yhdessä asiakkaansa kanssa tämän palvelutarpeen. Kunnan tulee järjestää asiakkaalleen työnhakijan haastattelu sekä laatia hänelle työllistymissuunnitelma siten kuin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 2 luvun 4—7 §:ssä säädetään. Kunnan yhdessä asiakkaansa kanssa laatima työllistymissuunnitelma rinnastetaan julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettuun työllistymissuunnitelmaan.

Kokeilussa kuntaan sovelletaan, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 2 luvun 3 ja 9 §:ssä säädetään työnhakijan informoimisesta ja työ- ja elinkeinoviranomaisen velvollisuuksista. Kunnan asiakkaan yleisiin velvollisuuksiin sovelletaan, mitä mainitun lain 2 lu-

vun 8 §:ssä säädetään työttömän työnhakijan velvollisuuksista, kuitenkin siten, että kunnan asiakkaan tulee ilmoittaa suunnitelman toteuttamisesta kunnalle.

6 §

Monialainen työllistymissuunnitelma

Jos kunnan asiakas täyttää työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain 2 §:n 2 momentissa säädetyt edellytykset ja hänellä on monialaisen yhteispalvelun tarve, hänen palvelutarpeensa arvioimisen, monialaisen työllistymissuunnitelman laatimisen, seurannan ja tarkistamisen sekä monialaisen yhteispalvelun päättymisen arvioimisen tekee poiketen siitä, mitä mainitun lain 3, 4 ja 6 §:ssä säädetään kunta.

7 §

Kotoutumissuunnitelma

Poiketen siitä, mitä kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 10 §:ssä ja 13 §:n 1 momentissa säädetään, kunta käynnistää alkukartoituksen sekä laatii kotoutumissuunnitelman yhdessä sellaisen maahanmuuttajan kanssa, joka on tässä laissa tarkoitettu kunnan asiakas.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun kunnan yhdessä asiakkaansa kanssa laatimaan kotoutumissuunnitelmaan sovelletaan, mitä kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa säädetään työ- ja elinkeinotoimiston laatimasta kotoutumissuunnitelmasta.

8 §

Aktivointisuunnitelma

Jos kunnan asiakas on kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 3 §:ssä tarkoitettu, työ- ja elinkeinotoimisto ei osallistu mainitussa laissa tarkoitetun aktivointisuunnitelman laatimiseen.

9 §

Suunnitelmien rinnastaminen

Jos muussa laissa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä viitataan julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain mukaiseen työllistymissuunnitelmaan, työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain mukaiseen monialaiseen työllistymissuunnitelmaan, kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain mukaiseen aktivointisuunnitelmaan tai kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa tarkoitettuun työttömälle työnhakijalle laadittuun kotoutumissuunnitelmaan, niitä sovelletaan kunnan ja kunnan asiakkaan laatimaan 5—8 §:ssä tarkoitettuun suunnitelmaan.

10 §

Kunnan tarjoamat julkiset työvoima- ja yrityspalvelut

Kokeilualueen kunta voi julkisena työvoima- ja yrityspalveluna:

1) tarjota julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 3 luvussa tarkoitettuja työnvälityspalveluita, 4 luvun 1 §:ssä tarkoitettuja tieto- ja neuvontapalveluita sekä 4 luvun 3 §:ssä tarkoitettua ammatinvalinta- ja uraohjausta;

2) ohjata asiakkaansa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 4 luvun 2 §:ssä tarkoitettuihin asiantuntija-arviointeihin, 4 §:ssä tarkoitettuun valmennukseen, 5 §:ssä tarkoitettuun kokeiluun sekä 5 luvussa tarkoitettuun työvoimakoulutukseen;

3) myöntää julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 7 luvussa tarkoitettua palkkatukea, 8 luvussa tarkoitettua starttirahaa, 9 luvun 1 §:ssä tarkoitettua harkinnanvaraista kulukorvausta ja 10 luvussa tarkoitettuja palveluihin ja asiantuntija-arviointeihin liittyviä harkinnanvaraisia etuuksia;

4) tehdä ratkaisun työnhakijan omaehtoisen työttömyysetuudella tuetun opiskelun edellytyksistä, joista säädetään julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 6 luvussa;

5) tehdä ratkaisun maahanmuuttajan omaehtoisten opintojen tukemisen edellytyksistä, joista säädetään kotoutumisen edistämisestä annetun lain 22—24 §:ssä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuihin palveluihin sovelletaan, mitä niistä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa ja kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa säädetään, ellei tässä laissa toisin säädetä. Mitä mainituissa laeissa säädetään työ- ja elinkeinotoimistosta, työ- ja elinkeinoviranomaisesta, näiden tehtävistä taikka ilmoitusvelvollisuudesta työ- ja elinkeinotoimistolle, koskee kuntaa, lukuun ottamatta, mitä 5 luvun 3 §:n 3 momentissa säädetään opiskelijoiden valitsemista koulutukseen ja 5 §:ssä säädetään koulutuksen keskeyttämisestä ja keskeyttämisperusteiden ilmoittamisesta työ- ja elinkeinotoimistolle.

Julkisia työvoima- ja yrityspalveluita tarjotessaan kunnan on lisäksi noudatettava, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 1 luvun 4 ja 6—8 §:ssä säädetään työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamisesta, maksuttomuudesta, tasapuolisuudesta ja yhdenvertaisuudesta sekä miesten ja naisten välisen tasa-arvon edistämisestä.

11 §

Työkokeilua koskevat poikkeukset

Sen estämättä, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 4 luvun 9 §:ssä säädetään työkokeilua koskevan sopimuksen tekemisestä, sopimuksen tekevät kokeilualueen kunta ja kunnan asiakas, jos työkokeilun järjestäjänä on kunta itse. Työkokeiluun ei tällöin sovelleta julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 4 luvun 9 §:n 2 momenttia eikä sitä, mitä 3 momentissa säädetään työkokeilun järjestäjälle asetettavista lisäehdoista ja 4 luvun 10 §:n 2 momentissa säädetään työkokeilun järjestäjän velvollisuudesta ilmoittaa poissaoloista.

12 §

Palkkatuen ja työolosuhteiden järjestelytuen myöntäminen kunnalle

Jos palkkatuen tai työolosuhteiden järjestelytuen hakijana on kokeilualueen kunta taikka palkkatuki rahoitetaan Euroopan sosiaalirahastosta, päätöksen tuen myöntämisestä tekee työ- ja elinkeinotoimisto siten kuin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 7 luvussa ja 10 luvun 3 §:ssä säädetään.

13 §

Kuntoutus-, koulutus- ja työtekomahdollisuuden järjestäminen

Työttömälle kunnan asiakkaalle, jonka oikeus palkansaajan työttömyyspäivärahaan päättyy enimmäisajan johdosta hänen täytettyään 57 vuotta, mutta ennen kuin hän täyttää 60 vuotta, turvataan mahdollisuus työllistymistä edistävään kuntoutukseen tai työvoimakoulutukseen.

Poiketen siitä, mitä mainitun lain 11 luvun 1 §:n 2 momentissa säädetään, kunnan tulee tarjota 60 vuotta täyttäneelle työttömälle asiakkaalleen mahdollisuus työttömyysturvalaissa tarkoitettuun työllistymistä edistävään palveluun tai palkkatuettuun työhön muun työnantajan kuin kunnan palveluksessa ennen kuin hänen oikeutensa palkansaajan työttömyyspäivärahaan päättyy enimmäisajan takia.

Jos 1 tai 2 momentissa tarkoitettu työtön kunnan asiakas ei työllisty avoimille työmarkkinoille eikä hänelle voida tarjota soveltuvaa työttömyysturvalaissa tarkoitettua työllistymistä edistävää palvelua, kuntoutusta tai palkkatuettua työtä muun kuin kunnan palveluksessa, kunnan on järjestettävä hänelle työntekomahdollisuus kuuden kuukauden ajaksi siten kuin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 11 luvun 1 ja 2 §:ssä säädetään.

14 §

Kunnan osallistuminen muutosturvan toteuttamiseen

Kunta voi osallistua julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 12 luvun 3 §:ssä tarkoitetun muutosturvan toteuttamiseen yhdessä työ- ja elinkeinotoimiston kanssa.

15 §

Työelämäkokeilun järjestäminen

Jos työttömälle työnhakijalle olisi järjestettävä kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain nojalla kuntouttavaa työtoimintaa, kokeilualueilla kunta järjestää kuntouttavan työtoiminnan sijasta työelämäkokeilun työpaikalla siten kuin tässä laissa säädetään. Kunta voi järjestää työelämäkokeilun itse tai tekemällä sen järjestämisestä kirjallisen sopimuksen muun työnantajan kanssa. Työelämäkokeilun tarkoituksena on selvittää ja edistää henkilön työkykyä ja työelämävalmiuksia sekä tukea hänen pääsyään työmarkkinoille.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu työelämäkokeilu voidaan järjestää henkilön pyynnöstä myös ennen kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 3 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyjä määräaiko-

ja, jos se vastaa hänen palvelutarvettaan. Henkilön on esitettävä työelämäkokeilua koskeva pyyntö kunnalle. Ennen työelämäkokeilun järjestämistä on laadittava aktivointisuunnitelma tai monialainen työllistymissuunnitelma.

16 §

Työelämäkokeilusta sopiminen

Kunta, työelämäkokeilun järjestäjä ja kokeiluun osallistuva tekevät työelämäkokeilusta määräaikaisen kirjallisen sopimuksen. Sopimukseen sovelletaan, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 4 luvun 9 §:n 1 momentissa säädetään sopimuksesta ilmi käytävistä seikoista ja mitä 3 ja 4 momentissa säädetään. Lisäksi työelämäkokeilua koskevasta sopimuksesta on käytävä ilmi henkilölle työelämäkokeilun aikana annettava kunnan järjestämä työelämävalmiuksia tukeva ohjaus ja valmennus.

Työelämäkokeilua koskevaan sopimukseen on otettava ehto, jonka mukaan työelämäkokeilun järjestäjän tulee työelämäkokeilun päätyttyä antaa kunnalle arvio henkilön työelämävalmiuksien ja työkyvyn muutoksesta työelämäkokeilun aikana sekä hänen työelämävalmiuksiensa kehittämistarpeista.

Silloin kun työelämäkokeilun järjestäjä on muu kuin kunta, on sopimuksessa oltava ehto, jonka mukaan kunta ei maksa korvausta työelämäkokeilun järjestämisestä. Sopimuksessa on tällöin sovittava siitä, että kunta järjestää työelämäkokeiluun osallistuvalle henkilölle työelämäkokeiluun sisältyvän ohjauksen ja valmennuksen.

17 §

Työelämäkokeilun toteuttaminen

Työelämäkokeilun kesto on enintään 12 kuukautta, josta enintään kuusi kuukautta saa tapahtua yrityksessä tai yksityisellä elinkeinonharjoittajalla. Työelämäkokeiluun sovelletaan, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 4 luvun 5 §:n 2 momentissa, 7, 8 ja 10 §:ssä säädetään työkokeilusta. Lisäksi työelämäkokeiluun sovelletaan lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annettua lakia (504/2002). Työelämäkokeiluun voidaan yhdistää henkilön tarvitsemia sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluja sekä muita palveluja.

Kunnan on vakuutettava työelämäkokeiluun osallistuva siten kuin työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015) 3 §:n 1 momentissa säädetään. Työelämäkokeiluun osallistuvaan sovelletaan, mitä työtapaturma- ja ammattitautilaissa säädetään työntekijästä, ja kuntaan sovelletaan, mitä mainitussa laissa säädetään työnantajasta. Poiketen siitä, mitä mainitun lain 71—78 §:ssä säädetään, vuosityöansiona käytetään mainitun lain 79 §:n mukaista vähimmäisvuosityöansiota. Poiketen siitä, mitä mainitun lain 58 ja 59 §:ssä säädetään, päiväraha on 1/360 vuosityöansiosta.

18 §

Työttömyysturvalain soveltaminen työelämäkokeiluun

Työelämäkokeiluun sovelletaan, mitä työttömyysturvalaissa säädetään kuntouttavasta työtoiminnasta.

19 §

Toimintaraha ja matkakorvaus työelämäkokeiluun osallistumisesta

Työelämäkokeiluun osallistuvan henkilön oikeuteen saada toimintarahaa ja matkakorvausta sovelletaan, mitä toimeentulotukilain (1412/1997) 10 a §:ssä ~~1 momentissa~~ säädetään kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvalle maksettavasta toimintarahasta ja matkakorvauksesta ~~korvauksesta~~.

20 §

Valtion korvaus työelämäkokeilun järjestämisestä

Kunnalla on oikeus saada 15 §:n 1 momentissa säädetyn työelämäkokeilun järjestämisestä valtion korvauksena 10,09 euroa päivältä kultakin osallistuvalta henkilöltä. Korvaus maksetaan jälkikäteen niiltä päiviltä, joina henkilö osallistuu 16 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuun työelämäkokeiluun. Korvauksen myöntämis- ja maksamismenettelystä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Valtion korvauksen takaisinperintään ryhtymisestä ja tarvittavista takaisinperintätoimista päättää elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus. Valtion korvauksen myöntämiseen, maksamiseen ja takaisinperintään sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001).

21 §

Työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmänkäyttöoikeus

Työ- ja elinkeinotoimisto myöntää käyttöoikeuden julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 13 luvun 1 §:ssä tarkoitettuun työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmään kokeilualueen kunnan virkamiehelle, joka hoitaa tämän lain mukaisia tehtäviä. Virkamies, jolle on myönnetty käyttöoikeus asiakastietojärjestelmään, saa salassapitosäännösten estämättä hakea ja käyttää asiakastietojärjestelmään talletettuja tietoja, jos se on tarpeen 4 §:n 1 momentissa säädetyn mukaisesti kunnan asiakkaaksi ohjatun henkilön asiakaspalvelun järjestämiseksi taikka vireillä olevan asian selvittämiseksi tai ratkaisemiseksi.

Kokeilussa asiakastietojärjestelmään tietoja tallentanut vastaa tekemiensä tietojen virheettömyydestä. Tietojen tallettamiseen, poistamiseen, arkistointiin ja luovuttamiseen sovelletaan, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 13 luvussa säädetään.

22 §

Palveluiden hankkiminen

Työ- ja elinkeinotoimiston ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain mukaisia julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden hankintoja suunnitellessaan neuvoteltava kokeilualueiden kuntien kanssa. Palvelut on hankittava siten, että ne vastaavat myös kunnan asiakkaiden palvelutarpeita.

23 §

Tukien ja korvausten myöntäminen, maksaminen ja takaisinperintä

Kunnan tämän lain nojalla myöntämiin tukiin ja korvauksiin sovelletaan, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 12 luvun 8 §:ssä ja sen nojalla annetuissa säännöksissä säädetään.

24 §

Tietojen ilmoittaminen, tiedonsaanti, palvelun epääminen ja muutoksenhaku

Kokeilualueen kunnan on ilmoitettava työ- ja elinkeinotoimistolle tarpeelliset tiedot työttömyysturvalain 1 luvun 4 §:n 3 momentissa tarkoitetun työvoimapoliittisen lausunnon antamista varten.

Kokeilualueen kuntaan sovelletaan, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain:

1) 12 luvun 6 §:n 1, 2 ja 4 momentissa säädetään tiedonsaantioikeudesta;

2) 12 luvun 7 §:n 1 momentin 1, 2 ja 4 kohdassa sekä 2 momentissa säädetään julkisen työvoima- ja yrityspalvelun epäämisestä;

3) 14 luvussa säädetään muutoksenhausta.

25 §

Kansaneläkelaitoksen velvollisuus tietojen oma-aloitteiseen luovuttamiseen

Kansaneläkelaitos on velvollinen salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä luovuttamaan Satakunnan työ- ja elinkeinotoimistolle tiedon sellaisesta työmarkkinatuen saajasta, jonka kotikunta on Pori ~~tai Rauma~~ ja jolle on maksettu työmarkkinatukea vähintään 200 päivältä työttömyyden perusteella työttömyysturvalain 14 luvun 3 a §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla.

26 §

Työ- ja elinkeinotoimiston virkamiehen siirtäminen kokeilualueilla

Työ- ja elinkeinotoimiston virkamiehiä voidaan siirtää noudattaen, mitä valtion virkamieslain (750/1994) 20 §:ssä säädetään työskentelemään 2 §:n 1 momentissa määritellyillä kokeilualueilla kunnan johdon ja valvonnan alaisina tässä laissa tarkoitetuissa kunnan toimivaltaan kuuluvissa tehtävissä.

27 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä elokuuta 20 ja on voimassa vuoden 2018 loppuun. Lain 4 §:n 1 momentti on voimassa 30 päivään syyskuuta 2018.

28 §

Siirtymäsäännös

Jos työttömälle työnhakijalle on laadittu työllistymissuunnitelma tai sitä korvaava suunnitelma ennen hänen ohjaamistaan kunnan asiakkaaksi, suunnitelma velvoittaa asiakasta ja kuntaa siihen saakka, kunnes se on 4 §:ssä säädetyn mukaisesti tarkistettu. Kunnan asiakkaaksi siirtyneen työnhakijan tulee ilmoittaa suunnitelmassa sovittujen toimien toteutumisesta kunnalle.

Helsingissä 15.6.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tarja Filatov sd
varapuheenjohtaja Heli Järvinen vihr
jäsen Hannakaisa Heikkinen kesk
jäsen Niilo Keränen kesk
jäsen Anna Kontula vas
jäsen Jaana Laitinen-Pesola kok
jäsen Leena Meri ps
jäsen Merja Mäkisalo-Ropponen sd
jäsen Ilmari Nurminen sd
jäsen Veronica Rehn-Kivi r
jäsen Eero Suutari kok
jäsen Martti Talja kesk
jäsen Juhana Vartiainen kok
varajäsen Petri Honkonen kesk
varajäsen Antero Laukkanen kd
varajäsen Lenita Toivakka kok (osittain)

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjaana Kinnunen

VASTALAUSE 1

Perustelut

Me allekirjoittaneet yhdymme muilta osin valiokunnan mietintöön paitsi työelämäkokeilun osalta. Emme kannata kokeilua, koska palkattoman työnteon muotoja ei pidä lisätä.

Ehdotetun lain tavoitteena on tukea maakuntamalliin siirtymistä pohjustamalla työvoima- ja yrityspalveluiden järjestämisvastuun siirtymistä maakunnille sekä mahdollistamalla työllisyyspalvelujen kehittäminen. Emme pidä tarkoituksenmukaisena vaikeasti työllistyvien henkilöiden palvelujen siirtämistä maakuntiin tilaaja-tuottajamallilla, vaan kannatamme suurempien kaupunkien ja pienempien kuntien yhteistyössä tapahtuvaa palveluiden järjestämisvastuuta.

Hallituksen esityksessä HE 51/2017 vp laiksi työvoima- ja yrityspalveluiden alueellista tarjoamista ja työelämäkokeilua koskevasta kokeilusta ehdotetaan kuntouttavan työtoiminnan korvaamista tietyissä kunnissa työelämäkokeiluna. Työelämäkokeilun tavoitteena on kokeilla palvelua, joka soveltuisi sosiaalisten tai terveydellisten ongelmien vuoksi julkisten työvoimapalveluiden ulkopuolelle jääville. Ehdotuksen mukaan työelämäkokeilua saisi järjestää myös yrityksissä ja tavoitteena olisi työelämäsiirtymien helpottaminen. Työelämäkokeilu olisi kuntouttavaa työtoimintaa tarkemmin säädeltyä, ja sitä koskisi työkokeilun säätely.

Keinot työelämäsiirtymien helpottamiseksi ovat jo olemassa. Työkokeilun ja kuntouttavan työtoiminnan lisäksi työelämäkokeilu ei ole tarpeen. Jos työelämäkokeilu otettaisiin käyttöön hallituksen esittämässä muodossa, olisi vaara, että työkokeilun rinnalle tulee uusi työelämässä palkatta työskentelyn muoto.

Valiokuntakäsittelyn aikana useissa asiantuntijalausunnoissa pidettiin kokeiluaikaa tulosten havaitsemiseksi liian lyhyenä. Siksi esitetään kokeilua pidennettäväksi, jotta sen tuloksia voidaan arvioida ja tulosten perusteella päättää, siirtyykö työvoimapolitiikka maakuntiin vai kuntiin.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

> että lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena paitsi 15—20 § poistetaan ja 1, 2 ja 27 § muutetaan seuraavasti ***(Vastalauseen muutosehdotukset)***.

Valiokunnan mietintö TyVM 6/2017 vp
Vastalause 1

Vastalauseen muutosehdotukset

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään määräaikaisesta kokeilusta, jonka aikana kunnat osittain vastaavat julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (916/2012) tarkoitettujen julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamisesta. ~~Lisäksi laissa säädetään työelämäkokeilusta, jota tarjotaan kokeilun aikana kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa (189/2001) tarkoitetun kuntouttavan työtoiminnan korvaavana palveluna.~~

2 §

Kokeilualueet

Alueet, joilla kokeillaan julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamisvastuun osittaista siirtämistä (*kokeilualue*), ovat:

1) Lapin kokeilualue, johon kuuluvat Kemi, Kemijärvi, Rovaniemi, Sodankylä ja Tornio;
2) Pirkanmaan kokeilualue, johon kuuluvat Kangasala, Lempäälä, Nokia, Orivesi, Pirkkala, Punkalaidun, Sastamala, Tampere, Vesilahti ja Ylöjärvi;
3) Pohjois-Savon kokeilualue, johon kuuluvat Kuopio, Siilinjärvi ja Tuusniemi;
4) Varsinais-Suomen kokeilualue, johon kuuluvat Naantali, Paimio, Raisio ja Turku;
5) Satakunnan kokeilualue, johon kuuluu Pori.

~~Työelämäkokeilua kokeillaan 1 momentin 3 ja 5 kohdassa tarkoitetuilla alueilla.~~

27 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä elokuuta 20 ja on voimassa vuoden 2020 loppuun. Lain 4 §:n 1 momentti on voimassa 30 päivään syyskuuta 2020.

Helsingissä 15.6.2017

Tarja Filatov sd
Merja Mäkisalo-Ropponen sd
Ilmari Nurminen sd
Heli Järvinen vihr

VASTALAUSE 2

Perustelut

Kannatan kokeilua julkisten työvoimapalvelujen alueellisesta tarjoamisesta ja yhdyn näiltä osin työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintöön. Kokeilun tavoitteet asiakaslähtöisyyden lisäämisestä työvoimapalveluissa ja työttömyydestä aiheutuvien kustannusten vähentämisestä ovat ilman muuta hyviä. Mietinnössä esitetty huoli kokeiluasetelman metodologisista puutteista on sekin aiheellinen.

Sen sijaan en kannata hallituksen esityksessä kuvatun kaltaista työelämäkokeilua seuraavista syistä:

Työelämäkokeilu on epärealistinen. Työelämäkokeilun kohderyhmänä ovat työttömät, jotka kuuluvat kuntouttavan työtoiminnan piiriin. Tämä tarkoittaa ryhmää, jonka työ- ja toimintakykyä voidaan pitää liian huonona ansiotyöhön tai julkisiin työvoimapalveluihin (HE 328/2014 vp, s. 2—3), siis toimintakyvyltään varsin kaukana avoimista työmarkkinoista olevia ihmisiä. Nykyjärjestelmässä kuntouttavasta työtoiminnasta siirrytään avoimille työmarkkinoille verraten pitkää kuntoutumispolkua pitkin.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan asiantuntijakuulemisissa etenkin työmarkkinaosapuolet suhtautuivat varsin skeptisesti siihen, että yritykset ja yhteisöt kovin innokkaasti hakeutuisivat kokeilupaikaksi, semminkin, kun tuore ammatillisen koulutuksen uudistus kasvattaa merkittävästi työpaikkojen roolia myös ammatillisen opiskelun ympäristöinä. Jopa työelämäkokeiluun ilmoittautuneiden kuntien edustajat arvioivat kokeilun jäävän merkitykseltään vähäiseksi. Hallituksen esityksessä tätä riskiä ei oteta vakavasti. Asia kuitataan toteamalla, että "vaikeudet löytää sopiva kokeilupaikka eivät olisi peruste olla tarjoamatta työelämäkokeilua" (HE 51/2017 vp, s. 49). Epäselväksi jää, miten kunnan tulisi toteuttaa työelämäkokeilua työpaikoilla vastoin näiden tahtoa. Tällainen ylimalkaisuus ihmisten peruspalveluiden suunnittelussa on edesvastuutonta.

Työelämäkokeilu saattaa johtaa kuntouttavan työtoiminnan lakkauttamiseen kokeilukunnissa. Työelämäkokeilun on tarkoitus korvata perinteinen kuntouttava työtoiminta. Tämä on erittäin huono uutinen niille, jotka kokevat hyötyvänsä kuntouttavasta työtoiminnasta. Mikäli kokeilupaikkoja ei löydy riittävästi tai henkilö ei ole kykenevä sellaisessa toimimaan, ei kunnalla ole tarjota kohderyhmään kuuluvalle työttömälle muuta kuin epämääräinen maininta sosiaalisesta kuntoutuksesta (joka siis ilmeisesti olisi jotakin muuta kuin kuntouttavaa työtoimintaa).

Kuntouttavaan työtoimintaan liittyy paljon ongelmia: se ei ole kovin tehokas tie työllistymiseen, sinne ohjautuu vääriä ihmisiä eivätkä kaikki halukkaat toisaalta sinne pääse. Toisinaan työttömiä määrätään kuntouttavaan työtoimintaan vain tilastojen kaunistamiseksi, mikä luonnollisesti aiheuttaa työttömissä katkeruutta. Silti kuntouttava työtoiminta on myös ollut monelle väline parempaan elämänhallintaan ja tulevaisuuden selkiytymiseen. Sosiaalipalveluna se sietää työelämää tai työvoimapalveluita paremmin epäonnistumisia ja alusta aloittamista. Mahdollisuus kuntouttavaan työtoimintaan pitäisikin säilyttää myös työelämäkokeilukunnissa.

Valiokunnan mietintö TyVM 6/2017 vp
Vastalause 2

Työelämäkokeilu ei tuota lisäarvoa suhteessa jo olemassa oleviin sosiaalityön ja työvoimapolitiikan työkaluihin. Hallituksen esityksessä työelämäkokeilun päätavoitteeksi on asetettu henkilön työkyvyn arviointi ja työelämävalmiuksien parantaminen. Tähän tarkoitukseen on olemassa työkokeilu, johon voidaan tarpeen mukaan rakentaa tukea ja valmennusta, mutta sosiaalihuoltolain 17 § mahdollistaa myös puhtaasti kuntoutukseen tähtäävän sosiaalipalvelun aidossa työympäristössä (HE 164/2014 vp, s.111). Edelleen vajaatyökykyisen työssäoloa voidaan tukea palkkatuella ja työelämävalmiuksia parantaa koulutuksilla, jotka voivat sisältää myös työharjoittelua aidoissa työympäristöissä.

Työelämäkokeiluun liittyy merkittäviä väärinkäytön riskejä. Tiedämme, että kuntouttavaa työtoimintaa ja sen velvoittavuutta on Suomessa laajalti väärinkäytetty määräämällä kuntouttavaan työtoimintaan myös sellaisia henkilöitä, jotka eivät sinne lain mukaan kuulu. Työkykyisillä työttömillä teetetään esimerkiksi yritysten tilaustöitä palkattomana työtoimintana, joka horjuttaa paitsi työttömien luottamusta viranomaisiin myös markkinoiden kilpailutasapainoa.

Mikäli työelämäkokeiluun ryhdyttäisiin tähän tapaan rekrytoimaan työttömiä kuntouttavan työtoiminnan kohderyhmää laajemmin, olisi kokeilupaikkojen löytäminen tietysti helpompaa — tuottava ilmaistyö kelpaa varmasti monelle työpaikalle. Työelämäkokeilun osana olisikin siis aktiivisesti etsittävä keinoja väärinkäytön ehkäisemiseksi.

Työelämäkokeilu poikkeaa julkisten työvoimapalvelujen yleisestä periaatteesta, jonka mukaan oikeasta työstä maksetaan oikea palkka. Viime vuosien aikana työvoimapalveluissa on luovuttu ilmaistyön muodoista oikeilla työpaikoilla tapahtuvassa työssä. Vajaatyökykyisten tai työttömyyden stigmatisoimien ihmisten työelämään pääsyä on sen sijaan haluttu helpottaa palkkatuella, joka kompensoi työnantajalle palkkaamisen riskejä ja/tai työntekijän alempaa tuottavuutta. Poikkeukset tähän sääntöön on tarkoin rajattu.

Työmarkkinoiden koko idea on se, että työntekijä myy aikaansa korvausta vastaan. Työstä tulee saada palkka, eikä ketään tule pakottaa minimisosiaaliturvan menetyksellä uhaten työskentelemään toiselle palkatta. Mikäli työttömille halutaan järjestää palkattomia kokeilujaksoja aidoissa työympäristöissä, on näiden oltava työttömälle vapaaehtoisia.

Työelämäkokeilu ei ole tällaisenaan järkevä ja toteutuskelpoinen, ja siksi esitän poistettavaksi hallituksen esityksestä seuraavat yliviivatut kohdat:

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna seuraavasti (***Vastalauseen muutosehdotukset***).

Valiokunnan mietintö TyVM 6/2017 vp
Vastalause 2

Vastalauseen muutosehdotukset

Laki

julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden alueellista tarjoamista ja työelämäkokeilua koskevasta kokeilusta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään määräaikaisesta kokeilusta, jonka aikana kunnat osittain vastaavat julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (916/2012) tarkoitettujen julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamisesta. ~~Lisäksi laissa säädetään työelämäkokeilusta, jota tarjotaan kokeilun aikana kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa (189/2001) tarkoitetun kuntouttavan työtoiminnan korvaavana palveluna.~~

2 §

Kokeilualueet

Alueet, joilla kokeillaan julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamisvastuun osittaista siirtämistä (*kokeilualue*), ovat:
(1 ja 2 kohta kuten TyVM)
~~3) Pohjois-Savon kokeilualue, johon kuuluvat Kuopio, Siilinjärvi ja Tuusniemi;~~
(4 kohta kuten TyVM)
~~5) Satakunnan kokeilualue, johon kuuluu Pori~~.
~~Työelämäkokeilua kokeillaan 1 momentin 3 ja 5 kohdassa tarkoitetuilla alueilla.~~

3 §

Vastuu julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamisesta työttömille työnhakijoille

Henkilön kotikunta vastaa julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamisesta:
(1—3 kohta kuten TyVM)
~~4) Pohjois-Savon kokeilualueella niille, jotka ovat työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain (1369/2014) 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuja työttömiä ja joilla on monialaisen yhteispalvelun tarve, sekä niille yhtäjaksoisesti työttöminä työnhakijoina vähintään 12 kuukautta olleille, jotka eivät mainittuna aikana ole olleet työttömyysturvalain 1 luvun 5 §:n 1 momentin 15 kohdassa tarkoitetussa työllistymistä edistävässä palvelussa;~~
~~5) Satakunnan kokeilualueella niille alle 25-vuotiaille, jotka ovat olleet yhtäjaksoisesti työttöminä työnhakijoina vähintään kuusi kuukautta ja jotka eivät mainittuna aikana ole olleet työttö-~~

~~myysturvalain 1 luvun 5 §:n 1 momentin 15 kohdassa tarkoitetussa työllistymistä edistävässä palvelussa, sekä niille, jotka ovat saaneet työmarkkinatukea työttömyysturvalain 14 luvun 3 a §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla työttömyyden perusteella vähintään 200 päivältä.~~

(2 mom. kuten TyVM)

4—14 §

(Kuten TyVM)

~~15 §~~

~~*Työelämäkokeilun järjestäminen*~~

~~Jos työttömälle työnhakijalle olisi järjestettävä kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain nojalla kuntouttavaa työtoimintaa, kokeilualueilla kunta järjestää kuntouttavan työtoiminnan sijasta työelämäkokeilun työpaikalla siten kuin tässä laissa säädetään. Kunta voi järjestää työelämäkokeilun itse tai tekemällä sen järjestämisestä kirjallisen sopimuksen muun työnantajan kanssa. Työelämäkokeilun tarkoituksena on selvittää ja edistää henkilön työkykyä ja työelämävalmiuksia sekä tukea hänen paluutaan työmarkkinoille.~~

~~Edellä 1 momentissa tarkoitettu työelämäkokeilu voidaan järjestää henkilön pyynnöstä myös ennen kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 3 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyjä määräaikoja, jos se vastaa hänen palvelutarvettaan. Henkilön on esitettävä työelämäkokeilua koskeva pyyntö kunnalle. Ennen työelämäkokeilun järjestämistä on laadittava aktivointisuunnitelma tai monialainen työllistymissuunnitelma.~~

~~16 §~~

~~*Työelämäkokeilusta sopiminen*~~

~~Kunta, työelämäkokeilun järjestäjä ja kokeiluun osallistuva tekevät työelämäkokeilusta määräaikaisen kirjallisen sopimuksen. Sopimukseen sovelletaan, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 4 luvun 9 §:n 1 momentissa säädetään sopimuksesta ilmi käytävistä seikoista ja mitä 3 ja 4 momentissa säädetään. Lisäksi työelämäkokeilua koskevasta sopimuksesta on käytävä ilmi henkilölle työelämäkokeilun aikana annettava kunnan järjestämä työelämävalmiuksia tukeva ohjaus ja valmennus.~~

~~Työelämäkokeilua koskevaan sopimukseen on otettava ehto, jonka mukaan työelämäkokeilun järjestäjän tulee työelämäkokeilun päätyttyä antaa kunnalle arvio henkilön työelämävalmiuksien ja työkyvyn muutoksesta työelämäkokeilun aikana sekä hänen työelämävalmiuksiensa kehittämistarpeista.~~

~~Silloin kun työelämäkokeilun järjestäjä on muu kuin kunta, on sopimuksessa oltava ehto, jonka mukaan kunta ei maksa korvausta työelämäkokeilun järjestämisestä. Sopimuksessa on tällöin sovittava siitä, että kunta järjestää työelämäkokeiluun osallistuvalle henkilölle työelämäkokeiluun sisältyvän ohjauksen ja valmennuksen.~~

~~17 §~~

~~*Työelämäkokeilun toteuttaminen*~~

~~Työelämäkokeilun kesto on enintään 12 kuukautta, josta enintään kuusi kuukautta saa tapahtua yrityksessä tai yksityisellä elinkeinonharjoittajalla. Työelämäkokeiluun sovelletaan, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 4 luvun 5 §:n 2 momentissa, 7, 8 ja 10 §:ssä säädetään työkokeilusta. Lisäksi työelämäkokeiluun sovelletaan lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annettua lakia (504/2002). Työelämäkokeiluun voidaan yhdistää henkilön tarvitsemia sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluja sekä muita palveluja.~~

~~Kunnan on vakuutettava työelämäkokeiluun osallistuva siten kuin työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015) 3 §:n 1 momentissa säädetään. Työelämäkokeiluun osallistuvaan sovelletaan, mitä työtapaturma- ja ammattitautilaissa säädetään työntekijästä, ja kuntaan sovelletaan, mitä mainitussa laissa säädetään työnantajasta. Poiketen siitä, mitä mainitun lain 71–78 §:ssä säädetään, vuosityöansiona käytetään mainitun lain 79 §:n mukaista vähimmäisvuosityöansiota. Poiketen siitä, mitä mainitun lain 58 ja 59 §:ssä säädetään, päiväraha on 1/360 vuosityöansiosta.~~

~~18 §~~

~~*Työttömyysturvalain soveltaminen työelämäkokeiluun*~~

~~Työelämäkokeiluun sovelletaan, mitä työttömyysturvalaissa säädetään kuntouttavasta työtoiminnasta.~~

~~19 §~~

~~*Toimintaraha työelämäkokeiluun osallistumisesta*~~

~~Työelämäkokeiluun osallistuvan henkilön oikeuteen saada toimintarahaa sovelletaan, mitä toimeentulotukilain (1412/1997) 10 a §:n 1 momentissa säädetään kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvalle maksettavasta korvauksesta.~~

~~20 §~~

~~*Valtion korvaus työelämäkokeilun järjestämisestä*~~

~~Kunnalla on oikeus saada 15 §:n 1 momentissa säädetyn työelämäkokeilun järjestämisestä valtion korvauksena 10,09 euroa päivältä kultakin osallistuvalta henkilöltä. Korvaus maksetaan jälkikäteen niiltä päiviltä, joina henkilö osallistuu 16 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuun työelämäkokeiluun. Korvauksen myöntämis- ja maksamismenettelystä säädetään valtioneuvoston asetuksella.~~

~~Valtion korvauksen takaisinperintään ryhtymisestä ja tarvittavista takaisinperintätoimista päättää elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus. Valtion korvauksen myöntämiseen, maksamiseen ja takaisinperintään sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001).~~

Valiokunnan mietintö TyVM 6/2017 vp
Vastalause 2

15—18 (21—24) §

(Kuten TyVM:n 21—24 §)

~~25 §~~

~~*Kansaneläkelaitoksen velvollisuus tietojen oma-aloitteiseen luovuttamiseen*~~

~~Kansaneläkelaitos on velvollinen salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä luovuttamaan Satakunnan työ- ja elinkeinotoimistolle tiedon sellaisesta työmarkkinatuen saajasta, jonka kotikunta on Pori tai Rauma ja jolle on maksettu työmarkkinatukea vähintään 200 päivältä työttömyyden perusteella työttömyysturvalain 14 luvun 3 a §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla.~~

19—21 (26—28) §

(Kuten TyVM:n 26—28 §)

———————

Helsingissä 15.6.2017

Anna Kontula vas